

Милица М. КЕЦОЈЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 5. 12. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

ЉУБОМИР СИМОВИЋ КАО ПУТОПИСАЦ

Рад је посвећен квини *До Оба и Хуангуа* (2016), састављеној из две целине: „Руске цркве и реке” и „Кина: читање спаљених књига”. Настајале у различито време и различитим поводима, наведене целине представљају Симовићеве извештаје са путовања, у Русију, у коју је пошао септембра 1982, и Кину, новембра 2006. године. С обзиром на то да је реч о савременом аутору који је чувен превасходно са свога песничтва, као и слабо проученом остварењу, циљ је да осветлимо хибридни карактер жанра коме ово остварење припада и да утврдимо на који начин се у њему изводи, сматрамо, ефектни спој прозе и поезије.

Кључне речи: Љубомир Симовић, *До Оба и Хуангуа*, хибридни жанр, путопис, приповедање, опис, интертекстуалност.

Прва и засад једина путописна књига Љубомира Симовића – *До Оба и Хуангуа*, објављена 2016. године у издању „Танесија” из Београда,¹ и убрзо након тога двоструко награђена („Љубомир П. Ненадовић” и „Дејан Медаковић”), компонована је из две целине, с насловима: „Руске цркве и реке” и „Кина: читање спаљених књига”. Настајале у различито време и различитим поводима, наведене целине представљају Симовићеве извештаје са краћих путовања у две далеке, велике и, по много чему, различите земље.

Како постепено откривамо, Симовић је пошао у Русију 1982. године, као члан делегације састављене од политичара, професора, ансамбала културно-уметничких друштава, људи из света музике, позоришта, филма и књижевности, између осталих, песника Стевана Раичковића и Мирка Милорадовића, тадашњег директора издавачког предузећа „Просвета”, чија имена једино помиње. Симовић додатно мотивише разлоге који га гоне на пут: присуствовање манифестацији под називом „Дани културе СР Србије у

* milica.kecojevic@fil.bg.ac.rs

¹ Сви наводи у раду биће дати према овом, првом издању, са ознаком странице у загради на крају цитата.

РСФСР“ (7). Док лети авионом према држави у којој ће боравити десет дана, 20–29. септембра, призоре на земљи приказује из ваздушне перспективе, те му тако, рецимо, очуђене, „реке, са огромним меандрима“ изгледају „као дугачка, извијена, усијана слова, која косим и брзим рукописом широких поте-за по земљи испишује нека циновска рука“ (7).

Одсевши у хотелу надамак Црвеног трга и, узимајући, у три наврата, за предмет описа Храм Св. Василија Блаженог који је на њему подигнут, путописац се сваки пут усредсређује на куполе овога храма. И док куполе сликовито упоређује час са корнетима и куглама сладоледа, час са турбанима, а час са лоптама, нарочиту пажњу поклања бојама: куполе се „чине као циновски корнети са црвеним, плавим и златним куглама сладоледа“ (8); куполе се „пењу у облаке као разнобојни турбани“ (18); „имам утисак да неки невидљиви жонглер баца увис, хвата, и поново баца увис, и стално у ваздуху, на различитим висинама, одржава мноштво златних, црвених, плавих и зелених лопти“ (43). А када, доцније, буде описивао посету граду названом по В. М. Лубоцком, дочараће нам и овакво своје лирско виђење: „Кад нам се, издалека, укаже Загорск, чини се да се над њим уздижу нека златна испарења, која се, *треперећи на сунцу*, згушњавају у златне куполе бројних цркава“ (15, нагл. М. К.). Поткрај истог овог извештаја, возећи се до аеродрома, путописац онеобичава/антропоморфизује свој доживљај Москве: „Око нас, као да је сва озарена, промиче Москва“ (42), односно Москва – „као нека блага и лепа удовица и светица, испуњена и окружена мноштвом светачких ореола“ (42).

У склопу прве целине, други фрагмент, посвећен обиласку маузолеја Владимира Иљича Лењина, сасвим сигурно, заузима повлашћено место. Символи најпре примећује строге мере које у овом маузолеју владају и изричите захтеве стражара за придржавањем јасних правила понашања. Затим, нагласак ставља на осећања која га обузимају, нарочито на осећање тескобе, нелагодности и мучнине; мучни утисци происходе из призора које је посматрао, а њих неће успети да заборави ни знатно касније. Штавише, пред очима ће му још дуго искрсавати слике Лењиновог тела изложеног на одру и његовог бледог лица обасјаног вештачком светлошћу, и управо ће та околност у великој мери кореспондирати са његовом потребом да се од оваквих и сличних узнемирујућих садржаја „брани литературом“ (14). А његова потреба да се *брани литературом* ће пак за последицу имати једно од најважнијих поетичких обележја овога путописа – интертекстуалност. Мучне утиске богати и свест о постојању једног обичаја, који путописац доживљава као крајње „морбидан“, да брачни парови, одмах након венчања, долазе и поклањају се моштима совјетског лидера, „као да од њега очекују благослов“ (11). Путописац наводи и сазнања о сложеном процесу конзервације и одржавању тога процеса (в. 9–10), а сазнања је стекао *накнадно*, по повратку у Београд, читајући биохемичара Иљу Збарског, дугогодишњег старешину Лењиновог маузолеја, чиме нам, у ствари, сугерише да имамо посла са изузетно радозналним, свестраним и високо образованим путописцем. Пошто смо нагласили да наводи сазнања која је стекао *накнадно*, не би било лоше подсетити на једну врло важну одлику путописа, а то је тзв. *двострука темпоралност*, то јест

њему као жанру својствена дистанца између времена догађања и времена записивања (в. Марчетић 2003: 107), дистанца која путописцу, а он се оглашава у првом лицу, што са собом повлачи разлику између *Ја које приповеда* и *Ја о којем се приповеда*,² омогућава да се несметано креће дуж осе времена. Захваљујући том поступку, од кога неће одустати ни у извештају са путовања у Кину, путописац повремено упућује читаоце на оно што би у линеарном и узрочно-последичном поретку требало да дође тек касније, другим речима, пласира информације које су познате његовом приповедачком *Ја*, а, истовремено, надилазе сазнајни хоризонт његовог доживљајног *Ја*, односно актуелни тренутак збивања. Нпр.: „... да сам знао оно што ћу сазнати неколико година касније...” (9); плетеница „какву ћемо, много година касније, видети на глави украјинске премијерке Јулије Тимошенко” (32); „Касније ћу од њега [...] дуго добијати занимљива писма...” (39); „Тек касније ћу сазнати да се по тим канцама [...] одређује њихова хијерархија [змајева – М. К.]” (57) итд. Ипак, можда најилустративнији пример онога што савремени теоретичари називају *пролесом*, тј. *искораком у будућност*³ представља дигресија о гостовању глумачке трупе Југословенског драмског позоришта која је 'на даскама које живот значе', дуж Москве и Лењинграда, изводила чувену Симовићеву драму „Путујуће позориште Шопаловић” (в. 25–28), а гостовање глумачке трупе се, у ствари, хронолошки гледано, реализовало тек шест година после боравка у Русији који Симовић описује, дакле, 1988. године.

Но, вратимо се посети Лењиновом маузолеју. Уместо изразом дубоког поштовања, „врхунцем култа и обожавања” (10), изложеност Лењиновог балсамованог тела знатижељним погледима туриста путописац сматра „врхунцем индискреције” (10), а да би то читаоцу што адекватније и дочарао, прећи ће са своје на *туђу* тачку гледишта и демонстрирати способност уживљавања у психологију покојника: „Имао сам утисак да мртви Лењин све то доживљава као малтретирање и понижење, и да деценијама очајнички жели да истерају сав тај свет, да угасе ту светлост, да га спусте у земљу и оставе га да на миру иструне” (10). И управо ће посета Лењиновом маузолеју побудити у њему асоцијације не само на оно што је дотад упамтио, видео и чуо, него и прочитао, те на тој равни успоставља паралелизам по супротности између исходишта Лењинове судбине и исходишта судбине Валета, младића-сељака из романа *Тихи Дон* Михаила Шолохова. Док Лењин лежи „обавијен гуменим завојима и натопљен глицерином и калијум-ацетатом, извађеног мозга, ушивених уста и капака, и с протезом у очним дупљама” (12), дотле стрељани Валет почива у природном амбијенту и његов гроб, на обали Дона, „обрастао [је] медуником, боквицом, чубром, пеленом и пиревинном, у којима ће се ускоро, из пепеластосивих пегавих јаја [’која је женка дропља снела’ – М. К.], излећи младе дропље” (12–13).

Међутим, неће путописац само у овој прилици посезати за 'књишким знањем', напротив, у Спомен-музеју А. П. Чехова присетиће се Чеховљеве

² О тзв. *схеми са два Ја*, како ју је дефинисао и именовао Франц К. Штанцл, идући за Леом Шпицером, в. Штанцл 1987: 61 и д.

³ В. Женет 1983: 128; Марчетић 2003: 148–153; Римон-Кенан 2007: 62, 64–66.

приповетке о Трубној пијаци у Москви (в. 13); посета Сибиру ће га подсетити на А. Солжењичина и Варлаама Шаламова, на чувену Пушкинову „Посланицу у Сибир” и, нимало изненађујуће, судбину Ф. М. Достојевског, али и његовог амблематичног јунака Родиона Раскољникова и, нарочито, на епиплошки део романа *Злочин и казна*; железница у Новосибирску ће пробудити запитаност да ли је баш њоме О. Манделштам био отправљен у логор код Владивостока, док ће споменик у облику тенка Т-34, подигнут на месту на коме се, током Другог светског рата, водила битка за Москву, бити директна асоцијација на А. Бека и његов *Волоколамски друм* (в. 18). Занимљиво је да ће онда када се буде обрео на Сергијевом посаду, очекивати да се пред његовим очима појаве јунаци Достојевског: старац Зосима, Лизавета Смрадна, Грушењка или неки од чланова породице Карамазов..., исто као што ће две деценије касније, обривши се у Забрањеном граду, у Пекингу, очекивати да му се укажу припадници династије Минг и Ћинг. А да збиља имамо посла са изузетно ученим путописцем, осим очигледних веза успостављених по лирском, асоцијативном принципу, честих реминисценција, спомињања великог броја аутора и протагониста њихових дела, ликовних (нпр. Н. Д. Грицијук, Л. Чупјатов; читава дигресија посвећена сликару К. Маљевичу, представнику авангардних струјања, в. 26–28), позоришних и филмских уметника (Н. Михалков), уверава нас још један поступак којем Симовић прибегава – поступак дословног навођења цитата из других књижевних остварења. Рецимо, стихова из песама Ј. Бродског (8), О. Манделштама (18), В. Хлебњикова (29), А. Галича (30–31), Б. Пастернака (38), али и пољског песника З. Херберта (13), или пак исказа из збирке кратких прича *Црвена коњица* И. Бабеља (29), односно, у оквиру друге целине, стихова из чувене песме Ф. Хелдерлина, која је добила наслов по грчком острву Патмос (53), из песме „Битка јужно од Великог зида” С. Вуа и „Бедем код Као Јуа” Ч. Ци Сеја (в. 77–78), те исказа из романа Р. Музила, *Човек без особина* (84) итд.

Осим што у сећање призива знамените људе и лектуру коју је читао, баш као и многи други путописци, Симовић има обичај да повезује и пореди утиске које стиче на путовањима са оним утисцима које већ има у свом искуству, и тада неминовно активира вредносну опозицију *ми* и *они*, *свој* и *туђи*. Примера ради, свестан несразмере која постоји између (величине) простора кроз који се креће и (мале) густине насељености, док присуствује богослужењу у Туруханској цркви, покушава да израчуна колико би Југославија било потребно да се испуни читава „иркутско-новосибирско-барнаулска епископија” (29); да би читаоцу успео да приближи доживљај Сибира, који се простире на нешто више од 10 милиона квадратних километара, а у коме има око 20 милиона житеља, казаће како је то потпуно исто као када „у целој Европи [не би било] никога осим Југословена” (36). Поред очигледних разлика које увиђа, а међу разликама посебно издваја ону која се тиче поимања односа Исток–Запад,⁴ путописац открива и извесне сличности са завичајем,

⁴ „Ми смо веровали да они, кад кажу ‘запад’, мисле, као ми, на Немачку, Француску, Италију, Шпанију, Енглеску. Они, међутим, појмом ‘запад’ означавају Совјетски Савез западно од Урала! Њима је запад оно што је нама исток” (39–40).

те закључује да жене у Тројственој лаври носе мараме „као наше Албанке с Косова” (17). А у прилог тези о асоцијацијама на живот у земљи из које потиче, иде и утисак који на њега оставља Пјотр Вегин, који, на организованој књижевној вечери, рецитије свој превод песме „Santa Maria della Salute” на руски језик, затим утисак који на њега остављају фреске са ликовима Св. Саве и Св. Симеона које разгледа у Кремљу, или, рецимо, осећање поноса које у њему изазива податак да је у цркви-музеју коју обилази некада давно живео Пахомије Серб, један од двојице животописаца Св. Сергија Радоњешког. Исто тако, када за предмет описа буде узео Кину, саобраћајна гужва изазвана обилним падавинама у Шангају подсетиће га на гужве које се, због кише, стварају на београдским коловозима, а док буде обилазио Шангај, недељом, и тискао се са просјацима, макроима и проституткама, продавцима сваковрсне робе, као и у прилици у којој буде опажао веш раширен конопцима преко улица, појаву која би у Пекингу била строго кажњена, све то ће у њему пробудити успомене на медитеран.

Опет, налик на друге путописце, Симовић са пуно детаља предочава и најважније карактеристике живота у земљама, градовима и местима која посећује; читаоцу пласира разноврсна обавештења о храни и пићу које су им послуживали у салонима на аеродромима или у хотелима (в. 33); посланицама које су конзумирали на пријемима (в. 19), бродовима којима су пловили (в. 36); наводи низ географских појединости о Обу и вештачки створеном Обском мору (в. 36, 38), о атмосферским приликама и разликама у временским зонама; исцрпне податке о колхозу „Бољшевик”, површини земљишта, броју пашњака, грла стоке, структури становништва у томе рејону..., ослањајући се на информације које је прикупио од председника колхоза Бугакова (в. 32–33). Доцније ће наставити у истом маниру, па ће, у оквиру приповедања о Кини, представити две врсте опере које је имао прилике да гледа у пекиншком позоришту „Лијуан” (в. 59–60), низ чињеница о Кинеском зиду, наводити занимљивости у вези са ђаконијама које су се нашле на вечерњој трпези у Шангају (в. 61), те ће неколико страница поклонити и специфичностима кинеске кухиње уопште (в. 72–75), изражавајући при томе властиту спремност да се препусти чарима егзотичних јела и да ужива свим чулима.

На другој страни, за полазак у Кину, земљу у којој је провео седам дана, 21–28. новембра 2006. године, Симовић, међутим, не пружа конкретну мотивацију, премда из групе својих (подразумеваних) сапутника издваја и помиње академике Николу Хајдина, инжењера грађевинарства и пројектанта, и Димитрија Стефановића, музиколога и филолога. Од момента када је сазнао да ће кренути пут Азије, не скрива да је започео са озбиљним припремама. Током летњих и првих јесењих месеци чита књиге, обавештава се и напаја кинеским сликама, пејзажима, бојама, звуковима инструмената, портретима људи. „Већ је и само усредсређено читање било нека врста путовања” (51), закључује Симовић и изнова потврђује становиште по коме је човек за сва времена путник (*homo viator*), било „путник по својим унутрашњим и по стварним или измаштаним пределима” (Пантић 2017: 46). Другим речима, он узима на себе улогу *собног ерудите*, како је ову специфичну позицију

путника који не напушта место свога боравка, именовao француски есејиста Адријен Пасквали (према Ивановић 2014: 81, фуснота 9). Такође, настоји да овлада основама филозофије, уметности, историје и културне историје Кине, знањима која би му могла бити од користи, те посеже за књигама као што су *Историја кинеске филозофије* Фунг Ју-Лана, *Изабрани списи* филозофа Конфуција, Лао Цеа и Чуанг Цеа, *Књига о Даоу и Деу* и *Тао Те Кинг* Лао Цеа, *Енциклопедија мистика* Мари-Мадлен Дејви, *Варварин у Азији*, путописна књига Анрија Мишоа, затим књига *Кина – око на путу*, коју је приредио Миодраг Павловић, врсни позналац националне и светске књижевне и културне баштине, а не заборавља ни да прибави податке о кинеским глумцима и њиховом гостовању на фестивалу „Битеф” од театролога Јована Ћирилова. С истим жаром приступа и песницима који су се надањивали Кином, Езри Паунду и Бертолту Брехту, а од домаћих, враћа се Васку Попи, али и антологијама кинеског песништва. Чита, пре свих, широј публици сасвим сигурно најпознатији избор кинеске лирике који је 1923. начинио Милош Црњански, потом избор *старе* кинеске поезије Драгослава Андрића (1974) и Мирјане Ђурђевић и Аде Зечевић (1995). И управо ће осврт на антологије постати повод да ступи у полемичан однос са заговорницима става о (не)преводивости поезије и довољан разлог да упути не мали број похвала на рачун Црњанског, који је у своје преводе уткивао „сав свој песнички таленат”, односно „своју имагинацију и интуицију”, због чега „његови преводи [и] нису информације, него креације” (52). Не одбацујући становишта Анрија Мишоа и Романа Јакобсона као сасвим неоснована, закључује да вероватно јесте тачно да језичку баријеру никада не могу премостити сви „садржаји”, међутим, уколико посредством превода „пређе бар нешто од оног смисла, од оних слутњи, ’призора’, алузија и наговештаја које налазимо у стиховима оригинала” (53), онда ће то, ван сваке сумње, бити на корист читалаца „са обе стране” међе што дели „два језика” (53).

Од првог сусрета са људима, пре свега, у Кини, Симовић истиче љубазност домаћина, једнако као што не скрива ни симпатије за домаћице које су их дочекивале и пратиље које су им стајале на услузи, а такво понашање је, како вели, у потпуној сагласности са саветом који је Конфуције упућивао њиховом цару: „’бити пријазан према странцима’” (54). Једнако као што је имао потребу да истакне љупкост преводитељке Асје и лепоту колхознице у Русији, путопишчевом оку, у Пекингу, неће промаћи ни белина пути црно-косих, високих и танковратих домаћица хотела у коме су одсели, нити начин на који су биле одевене. Симовић такође наглашава лепоту архитектуре коју, у престоници Кине, перципира као изузетно ефектно изведени спој традиционалног и (хипер)модерног у начину градње, а веома је занимљив и један тропичан опис кровова који доносимо: „изнад главе ми се, као да играју балет, извијају и окрећу безбојни црвени кровови, чије су стрехе препуне фантастичних фигура” (56, курзив М. К.). Опште узев, од самог ступања на подручје Кине, препознаје се фасцинација путописца њеном „огромношћу”, па онда и не чуди то што се многе појаве конкретизују епитетом *циновски*, који се, сразмерно често, јављао и у целини „Руске цркве и реке”, мада се у скло-

пу друге целине ипак испоставља као фреквентнији. Кина је за путописца „непозната и непрегледна земља” (54), или, како на другом месту затичемо: „У Кини је све велико: градови, облакодери, аутостраде, аеродроми, планине, реке, пустиње, растојања, висине, и све се исказује великим бројевима” (84). И премда осећа бојазан („као да сам изгубио тло под ногама”, 54) и nelaгоду изазвану призорима који му се, без задршке, намећу, и себе доживљава као неког ко је мајушан у компарацији са непрегледним простором у коме обитава („мањи од капљице у мору”, 54), то пространство бива подржано и метафором да је Кина „незадрживи див, који, ношен невиђеним енергијама и брзинама, са хиљадама глава у облацима, не престаје да расте и да се шири” (85).

Исто као у Русији, у кинеском престоном граду најпре посећује маузолеј, с тим што је овога пута реч о маузолеју некадашњег председника Републике Мао Цедунга, који се налази на тргу Тјенанмен. Читава епизода остварена је у знаку контраста (*смрт – живот; статично – динамично*): насупрот слици колоне туриста који сатима стрпљиво чекају у реду с намером да уђу у маузолеј и поклоне се покојнику, постављена је слика „свакодневног живог живота” који се на улицама Пекинга одвија, односно колоне бициклиста који „као поплава” надолaze и, „преплављујући” улицу, незауостављиво хитају у непознатом правцу (55).

И мада се код Симовића све време одржава и просторна, по принципу *горе – доле* (*горе* је небо, *доле* је земља), и временска вертикала, по принципу *некад – сад*, рашчлањавање простора на оно што је *горе* и на оно што је *доле* можда је најупечатљивије остварено у прилици у којој се путописац налази на десној обали реке Хуангпу, у посети шангајском телевизијском торњу Перла Оријента. Дошавши да обиђе и Шангајски историјски музеј, који је смештен у подрумским просторијама тога торња, поменуте вертикале се укрштају и очитују као контраст између унутрашњег, подземног, дакле, реконструисаног давнашњег града Шангаја и, спољашњег, надземног, урбаног, изразито модерног велеграда, у коме живе људи у првој деценији XXI столећа. Приметни су и доста чести описи светлости која Симовића опија, па и њених атрибута (жута, зелена, плава, црвена боја); изражавајући опчињеност облакодерима необичних облика (облик лотосовог цвета, нпр.), записаће не само да они „више личе на модерне циновске скулптуре него на стамбене или пословне зграде” (62), већ и то да „блеште као разнобојни циновски ватромети, који се распрскавају и нестају у облацима” (65). И баш на основу сјаја, блештавила које краси Шангај, путописац темељи своју асоцијацију на Мојсија, онаквог каквог га памти још из песме-баладе „Самсон и Делила”, Мојсија за кога Костићев лирски субјект вели да сија „’севотином обасут’” (65).

У склопу друге целине, посебно су занимљива два фрагмента: један, посвећен продавници бисера (в. 83–84), и други, посвећен фабрици свиле у Пекингу. Осим исцрпног дочаравања читавог развојног пута који производња од чауре ларве свилене бубе (кокона) преко влакна до свиле мора прећи, подухвата који путописац изједначава са „извршавањем злочина” над гусеницом и огрешењем о владајуће законе природе, сусрећемо и овакав опис, преломљен кроз доживљај/чула путописца, што даје посебна својства виђеном:

... те свилене хаљине, које су висиле на безбројним редовима вешалица, биле су не само толико лепе него и толико женствене да ми се чинило да нису сасвим празне. У тој свили се наслућивало живо присуство тела које ће их тек сутра или прекосутра испунити својим облицима и топлином. Чинило ми се да том женском присуству недостаје мало, веома мало – веома мало не знам чега! – да се материјализује и отелотвори, да се испод живе свиле осети жива и топла женска пут. Да свилена хаљина склизне са вешалице и пође вам у сусрет као жена у свиленој хаљини! (72).

Док борави у Кини, Симовић не пропушта могућност ни да обиђе село Ђоу Чуанг, да помене „двоструки мост” у њему и да опише две резиденције – Чанг и Шен Вансана – као ни да представи реконструисани Бадалинг, део, сасвим сигурно, највеће савремене туристичке атракције, Кинеског зида. Тада опет, приписујући нарочите квалитете виђеном, бележи како су му зидови испрва, с приличне удаљености, личили на „кичму неког циновског гмизавца или змаја, који, прикрадајући се, повремено искрсава и нестаје иза брда” (76), а нешто доцније, када их буде посматрао изблиза, како су га подсетили на „циновске камене зупчанике” (76). Уз то, интересантна су размишљања путописца о основној намени тих бедема, оличеној у одбрани од непријатеља током ратничких подухвата, било непријатеља који су нападали „са стране”, било тзв. унутрашњих непријатеља, тачније сукоба који су се зачињали између земаља које творе републички савез и, следствено, размишљања о песмама кинеских стваралаца, које су настајале у распону од првих двеју деценија I па све до XIV столећа, а оне су, у своје средиште, стављале ратна страдања. И мада су ратови на подручју Кине трајали више од четрнаест векова, упадљиво је, истиче путописац, да песме опевају, у основи, исте мотиве и доносе, у основи, на исти начин обликоване песничке слике. У дослуху са тим, позива се на антимилитаристички став Лао Цеа, са којим је, можемо претпоставити, сагласан, да је рат не само велико и нужно зло него и „последница и знак одступања од природних, космичких и божјих закона” (78).

Путописац, затим, неће мимоићи ни гробницу чувене династије Минг, која је Кином владала три столећа. А оно што ће и самог путописца изненадити јесте околност да се, у тренуцима непосредног опажања, у њему не јавља мисао на смрт, нити му се у глави роји безброј „најефемернијих питања”, као што је то био случај у Лењиновом маузолеју,⁵ већ високо развијена свест о некадашњем богатству, моћи и слави тринаесторице царева који у тој гробници почивају.

Очевидно сасвим необична земља, Кина је занимљива и због још једне противуречности коју путописац запажа. Наиме, слично као и у неким другим земљама, гледана са аспекта развијености, у њој постоји упадљива неуједначеност (изражена метафоричким односом *див-патуљак*): на једну страну, каже, могли би се сврстати велики градови као што су Пекинг и Шангај, а на другој страни, залазећи све дубље у унутрашњост земље и долазећи у сусрет

⁵ Гледајући Лењиново балсамовано тело, питао се „... како ту мумију одржавају, како брину о коси и бради, ко све у томе учествује, колика је температура просторије, а колика температура тела, да ли се мумифицирање с времена на време обнавља...” (9).

са мањим градовима и селима, региструје како се сјај и раскош постепено осипају, бојећи се њиховог ишчезнућа. Можда помало очекивано, путописаца напослетку заокупља и уређење Републике Кине. Није необично ни то што Кину посматра кроз призму вишевековне оданости комунистичком систему, а то, даље, значи да идеологија и њена ригидност, која је врхунила у покрету касније названом Културна револуција, прецизније, прогону политичких неистомишљеника и њиховом изопштавању из друштва, стављању у крајње понижавајући положај, још увек, на почетку трећег миленијума, усмерава живот становника ове земље. Међутим, упркос тој чињеници, Кина је готово једина земља која је успела да доживи економски процват, односно да у себи помири два непомирљива система: *комунизам* и *капитализам* (87). Хвалећи њене државнике и разматрајући начин на који им је то могло поћи за руком, присетио се речи кинеских мудраца: „да ’пуно и празно рађају једно друго’” (88), то јест да би нешто могло да постоји, а камоли да се одржи, неопходно је да себи прикључи своју сушту супротност. Интересантно је да Симовић разлоге опстанка проналази у чињеници да су се Кинези вратили читању и проучавању оних књига које су у 3. веку п. н. е. биле декретом забрањене, потом и спаљене, декретом који је њихов први цар Џен Џинг, оснивач династије Ћин, донео, а на предлог свог министра Ли С’-ија. (89) (в. Ћин Ши Хуанг, интернет). Јасно је, према томе, да је путописом *До Оба и Хуангпуа* Љубомир Симовић успео да оствари неке од основних функција овог, изразито аморфног жанра: да забави и поучи.

ИЗВОР

Симовић ¹2016: Љ. Симовић, *До Оба и Хуангпуа*, Београд: Танеси.

ЛИТЕРАТУРА

- Женет 1983: G. Genette, *Tipovi fokalizacije i njihova postojanost*, Zagreb: *Republika*, XXXIX/9, 114–131.
- Ивановић 2014: Р. В. Ивановић, Разнообразност врста и жанрова у Андрићевој фрагментарној прози (Прилог генологији), Ниш: *Philologia Mediana*, VI/6, 73–91.
- Марчетић 2003: А. Марчетић, *Figure pripovedanja*, Београд: Народна књига–Алфа.
- Пантић 2017: М. Пантић, Почетак српског путописа (Још једном о Животу и прикљученијима Доситеја Обрадовића), у: Д. Мршевић-Радовић, Б. Сувајдић (ур.), *Семинар српског језика, књижевности и културе*, предавања 6, Београд: Филолошки факултет, МСЦ, 45–50.
- Римон-Кенан 2007: Š. Rimon-Kenan, *Narativna proza. Savremena poetika*, Београд: Народна књига–Алфа.

Ћин Ши Хуанг. *Википедија*. <https://sr.m.wikipedia.org/sr-ec/%D0%8B%D0%B8%D0%BD_%D0%A8%D0%B8_%D0%A5%D1%83%D0%B0%D0%BD%D0%B3> 11. 9. 2022.

Штанцл 1987: Ф. К. Штанцл, *Типичне форме романа*, Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада.

Milica M. Kecojević

LJUBOMIR SIMOVIĆ AS A TRAVEL WRITER

(Summary)

The paper deals with the travelogue *Do Oba i Huangpua* [*Up to the Ob and Huangpu*, '2016] by Ljubomir Simović. In addition to the morphological features (division into two parts that represent reports about the writer's travels to Russia and China, the fragmentary structure...), we have elucidated a number of procedures (first-person narration, the events that intersect at two temporal planes and reflect through the author's prism, the lyrical, associative approach, symbolisation of the text...) and the applied stylistic-expressive means (such as comparison, metaphor, personification, contrast...). The analysis has shown that the travel writer is exceptionally inquisitive and educated, given that he offers to the reader versatile explanations and delineates with a lot of detail the most important characteristics of life in the places he visits, as well as that he, besides reminiscing and mentioning a large number of writers and protagonists of their works, including artists, theatre and film professionals, resorts to literal quotations from other achievements. There is no doubt that Simović has managed to achieve some of the main functions of this exceptionally amorphous genre: to entertain and teach.

Keywords: Ljubomir Simović, *Do Oba i Huangpua*, hybrid genre, travelogue, narration, description, intertextuality.